

**KS. STANISŁAW BOGDANOWICZ, NA WOJCIECHOWYM SZLAKU.
PIERWSZE LATA ARCHIDIECEZJI GDAŃSKIEJ, WYDAWNICTWO
OFICyna POMORSKA, NOWY BUKOWIEC-GDAŃSK 2007, SS. 432.**

Po ukazaniu się swoistej trylogii dotyczącej historii diecezji gdańskiej, która jak klamra zamknęła 70-letnie dzieje Kościoła gdańskiego, a jej poszczególne tomy objęły kolejno lata: 1922-1945, 1945-1984, 1984-1992, na początku 2007 roku proboszcz bazyliki Mariackiej w Gdańsku opublikował nową pracę traktującą o pierwszych latach archidiecezji gdańskiej (1992-1997). Sam Autor ma świadomość tego, że w swej publikacji porusza się „po niełatwej dla badawcza przestrzeni – historii nowej i najnowszej. Łączą się z nią subiektywne, czasem emocjonalne oceny i różne punkty widzenia żyjących przecież autorów i świadków omawianych wydarzeń oraz olbrzymia ilość dostępnych dokumentów” (s. 9).

Pierwszy z dziewięciu rozdziałów prezentowanej obszernej rozprawy, został zatytułowany: *Trudna odbudowa społeczeństwa obywatelskiego*. Na stronach 49-86 S. Bogdanowicz ukazuje szeroki kontekst społeczno-polityczny ówczesnej Polski. Był to czas zmieniających się rządów (z siedmioma premierami), dwukrotnych wyborów parlamentarnych (wrzesień 1993 i wrzesień 1997), wyborów samorządowych

(czerwiec 1994) i prezydenckich (w dwóch turach, listopad 1995). W tym czasie zostały ponadto przeprowadzone dwa referenda: uwłaszczeniowe (luty 1996) i konstytucyjne (maj 1997) oraz podejmowano starania o wejście Polski w struktury NATO i Unii Europejskiej. Natomiast w zakresie relacji Kościół – Państwo najistotniejszym wydarzeniem było podpisanie konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską w 1993 roku (i jego ratyfikacja, która miała jednak miejsce dopiero w roku 1998).

Kolejny, drugi rozdział książki (s. 87-104) to *Reforma struktur organizacyjnych Kościoła w Polsce*. W tej części pracy Autor szczegółowo omówił skutki promulgowanej 25 marca 1992 roku papieskiej bulli pt. *Totus Tuus Poloniae Populus*, która w zasadniczy sposób zmieniła obraz wspólnoty Kościoła w Ojczyźnie. Jan Paweł II utworzył 13 nowych diecezji, 8 dotychczasowych wyniósł do rangi archidiecezji; mianował ponadto 7 nowych biskupów, 10 ogłosił arcybiskupami, 11 biskupów pomocniczych ustanowił ordynariuszami, zaś 14 innym zmienił przynależność do diecezji. W wyniku tych zmian Kościół w Polsce w 1992 roku składał się z 41 jednostek administracyjnych: 13 metropolii, 1 samodzielnej archidiecezji (łódzkiej), 26 diecezji i ordynariatu polowego (zob. s. 91). Jak pisze S. Bogdanowicz: „podstawową ideą duszpasterską tej reorganizacji było zbliżenie biskupów do wiernych poprzez ograniczenie wielkości diecezji, aby pasterze byli w stanie utrzymywać rzeczywiste kontakty ze wszystkimi strukturami kościelnymi znajdującymi się na ich terenie” (s. 91).

Reforma Kościoła w Polsce dotknęła także diecezję gdańską, która odąd stała się archidiecezją i stolicą metropolii. W jej wyniku archidiecezja gdańska powiększyła się o 3 dekanaty i 51 parafii oraz przybyło jej 373 tysięcy nowych wiernych i 167 kapłanów (s. 98-99).

Na stronach 105-176 został zamknięty rozdział trzeci, pt. *Rozbudowa struktur organizacyjnych Kościoła gdańskiego*. W tej części pracy proboszcz bazyliki Mariackiej omawia zmiany personalne w Kurii Metropolitalnej Gdańskiej, które – jak zauważa – były „niewielkie”, i dodaje, że „jedynie nadspodziewanie często zmieniali się dyrektorzy wydziału katechetycznego. W ciągu sześciu omawianych lat wydziałem tym kierowało kolejno aż pięciu dyrektorów” (s. 105).

Na kolejnych stronach publikacji ks. Bogdanowicz szczegółowo opisuje poszczególne struktury Kościoła lokalnego, które każdorazowo zostały powołane do życia, bądź rozbudowane poprzez dekret Arcybiskupa Gdańskiego. W taki sposób został powiększony skład kapituły archikatedralnej, kolegium konsultorów oraz rady kapłańskiej. We wrześniu 1995 roku ks. abp T. Gołowski powołał do istnienia

pierwszą w archidiecezji kapitułę kolegiacką przy kościele Trójcy Świętej w Wejherowie. Ponadto w omawianym czasie dokonano nowego podziału dekanatów, erygowano nowe parafie oraz konsekrowano wiele świątyń. Ksiądz Arcybiskup powołał również Gdański Trybunał Metropolitalny oraz Gdańskie Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne (w 1993 roku), mające na celu religijną formację młodego pokolenia.

W omawianym rozdziale ks. Bogdanowicz przedstawia również środki przekazu, wśród których wymienia te drukowane: *Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej*, *Studia Gdańskie*, *Kalendarz liturgiczny Archidiecezji Gdańskiej*, *Schematyzm Archidiecezji Gdańskiej*, gdański dwutygodnik katolicki *Gwiazda Morza* oraz rozgłośnie radiowe: działające od 1992 roku Radio Plus i Radio Maryja – odbierane na terenie diecezji od 1994 roku, a także Fundację Filmów i Programów Katolickich Video Studio Gdańsk.

Z kronikarską dokładnością Autor opisuje bolesne doświadczenia lokalnej społeczności spowodowane tragicznym wypadkiem autobusu PKS pod Gdańskiem i pożarem hali widowiskowej Stoczni Gdańskiej podczas koncertu zespołu Golden Life w 1994 roku, wybuchem gazu w jednym z wieżowców we Wrzeszczu w 1995 roku czy powodzią, jaka nawiedziła niektóre dzielnice miasta w 1997 roku. Za każdym razem wydarzenia te powodowały spontaniczne reakcje ludzi, którzy m.in. poprzez Caritas Archidiecezji Gdańskiej przychodzili poszkodowanym z pomocą.

Czwarty rozdział książki pt. *Duchowieństwo archidiecezji gdańskiej* (s. 177-197) szczegółowo wymienia wszystkich księży, którzy w okresie od 1992 do 1997 roku przyjęli święcenia kapłańskie, zostali oddelegowani na studia specjalistyczne, bądź też odeszli do wieczności. W tej części pracy Autor ukazuje ponadto formy stałej formacji kapłanów (spotkania dekanalne, regionalne, kursy duszpasterskie, rekolekcje), które są odpowiedzią na oczekiwania Jana Pawła II zawarte w Jego adhortacji posynodalnej *Pastores dabo vobis*.

Rozdział piąty, pt. *Posługa nauczania oraz wychowania dzieci i młodzieży* (s. 198-218), przybliży problematykę związaną z dalszym doskonaleniem i organizowaniem nauczania religii w szkołach, czyli m.in. działalność Wydziału Katechetycznego i Archidiecezjalnej Komisji Katechetycznej przy Kurii Metropolitalnej Gdańskiej oraz powiększenie liczby wizytatorów nauki religii. Poza tym przedstawione zostały inicjatywy Wydziału Duszpasterskiego i Rady ds. Duszpasterstwa Młodzieży Archidiecezji Gdańskiej w postaci m.in. działalności Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, obchodów Światowego Dnia

Młodzieży w Niedzielę Palmową w bazylice Mariackiej w Gdańsku, Mszy i spotkań formacyjnych dla katechetów, rekolekcji wielkopostnych czy też pielgrzymek maturzystów na Jasną Górę.

Następny, szósty rozdział pracy, pt. *Duszpasterstwo rodzin, obrona życia*, (s. 219-237), przybliża od lat obecne w kalendarzu archidiecezji inicjatywy, jak Msza Święta w bazylice św. Brygidy i marsz w obronie życia nienarodzonych, które mają miejsce każdego roku w Święto Młodzianków, czy też sesje naukowe i konferencje poświęcone zagadnieniu rodziny.

Rozdział siódmy to *Duszpasterstwo wspólnot i środowisk* (s. 238-317). W tej części pracy Autor omawia i przybliża działające na terenie archidiecezji gdańskiej różnorodne grupy i stowarzyszenia, wśród których wymienić można m.in.: Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, Klub Inteligencji Katolickiej, dawną Polonię gdańską, wspólnotę Ormian i grekokatolików, Kościelną Służbę Mężczyzn „Semper Fidelis” oraz duszpasterstwa poszczególnych grup zawodowych, np. ludzi morza, świata pracy, służb mundurowych, służby zdrowia, nauczycieli czy środowisk twórczych.

Wydarzenia duszpasterskie i celebracje diecezjalne – to tytuł ósmego rozdziału monografii. W tej części pracy (s. 319-374) ks. Bogdanowicz odnotowuje główne święta w roku liturgicznym i uroczyste Eucharystie sprawowane pod przewodnictwem biskupa ordynariusza lub biskupa pomocniczego oraz tradycyjny odpust diecezjalny ku czci św. Wojciecha a także odpusty w sanktuarium Matki Bożej Brzemiennej w Matemblewie, w Trąbkach Wielkich, w Swarzewie oraz na Kalwarii w Wejherowie.

W omawianym okresie partykularny Kościół gdański niejednokrotnie miał możliwość podkreślania swej więzi z Kościołem powszechnym. W 1993 roku biskupi gdańscy uczestniczyli z wizytą *ad limina Apostolorum* w Rzymie, 30 stycznia 1995 Ksiądz Arcybiskup został mianowany członkiem Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Ludzi w Drodze, zaś 1 kwietnia 1995 w katedrze oliwskiej odbyła się uroczysta promocja Katechizmu Kościoła Katolickiego.

Ostatni, dziewiąty rozdział pracy ks. Bogdanowicza nosi tytuł *Millenium Gdańska* (s. 375-407). Poświęcony on został szerokiemu omówieniu przygotowań i przebiegowi wyjątkowego wydarzenia, jakim były obchody tysięcznej rocznicy chrztu gdańszczan, dokonanego w Wielką Sobotę 997 roku przez św. Wojciecha. Z tej okazji mieszkańcom grodu nad Motławą towarzyszyły słowa Jana Pawła II, który w specjalnym liście pisał: „Gdańsk zachował zawsze wierność Chry-

stusowi i Jego nauce, wychodząc zwycięsko ze wszystkich burz dziejowych i katastrof, jakie go nawiedzały. Dziękuję Bogu wraz z całą Społecznością Miasta Gdańska za ten zbawczy plan miłości, za dar Chrztu przekazany przez wielkiego Apostoła Słowian – Świętego Wojciecha. Dziękuję za to wierne trwanie przy Chrystusie. Włączam się w obchody milenijne poprzez modlitwę. Gorąco proszę Boga, aby te uroczystości uświadomiły wszystkim, jak wielkim darem dla człowieka jest wiara w Boga”.

Najnowsza pozycja ks. Stanisława Bogdanowicza to solidne i dobrze udokumentowane studium. Bogata bibliografia zawiera 180 zespołów archiwalnych pochodzących z 13 archiwów oraz 437 opracowań. Wartość naukową książki podkreśla m.in. 1798 przypisów. Na uwagę zasługuje ponadto szczegółowy wykaz skrótów obejmujący 133 pozycje oraz indeks nazwisk i indeks rzeczowy.

W prezentowanej pracy wśród uwag krytycznych można wskazać kilka. Dotyczą one głównie błędów literowych wynikających z niedokładnie przeprowadzonej korekty tekstu. Przykładowo, na stronie 10 w treści przypisu 18. Według Autora książki, ratyfikacja konkordatu miała miejsce 8 stycznia 1988 roku. Oczywiście jako przeoczenie korekty należy traktować podanie roku tego wydarzenia (1998, a nie 1988). Faktycznie jednak ratyfikacja odbyła się 23 lutego 1998 roku. Natomiast z 8 stycznia pochodzi jedynie ustawa, której artykuł 1 brzmi: „Wyraża się zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ratyfikacji Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, sporządzonego w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r.” (por. Dz. U. 1998, nr 12, poz. 42). Na stronie 323: 205. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja obchodzona była w 1996 roku (a nie w 1966).

Na stronie 202 znajduje się błąd rzeczowy: Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II stopnia nosi imię Feliksa Nowowiejskiego, a nie Henryka Wieniawskiego (to patron Szkoły Muzycznej I stopnia w Gdańsku Oruni).

Mimo tych kilku niedociągnięć korekty, za Księdzem Arcybiskupem można powtórzyć słowa z Jego przedmowy do książki ks. Bogdanowicza: „Autorowi (...) dziękujemy za to, że nam przybliżył fakty, które dość szybko przechodzą do historii i których przypomnienie pozwoliło nam na nową mobilizację apostołskich działań” (s. 6).

KS. ROBERT KACZOROWSKI
AKADEMIA MUZYCZNA W GDAŃSKU